

Az orosz-ukrán háború hatásai a mezőgazdaságban

A FAO szerint a globális élelmezésbiztonságot fenyegeti az orosz-ukrán háború, amelynek következtében 8-13 millió fővel nőhet a világ éhezőinek a száma. A Világélelmezési Világprogram vezetője szerint pedig „egyenesen a földi pokol következhet be amiatt, hogy a magas élelmiszerárak miatt éhezők milliói maradnak élelem nélkül Észak-Afrikában és a Közel-Keleten, korábban nem látott migrációs hullámot indítva el Európa felé”. Magyarországot sem az élelmezési válság politikai, sem gazdasági következményei nem hagyják majd érintetlenül. A globális élelmiszerpiacok már a háború előtt is küzdöttek a magas energia-, műtrágya és élelmiszerárakkal, a megemelkedett szállítási költségekkel.

A pénzügyi piacok azonnal reagáltak a háború eszkalációjára, a részvénytőzsdék estek, a nyersanyag- és élelmiszerárak pedig újabb csúcsokra emelkedtek. Az alapanyagárak emelkedése a teljes értéklánra hat. Az élelmezésellátás biztonsága uniós szinten nem, de a fejlődő országok piacain veszélybe került. Ukrajna és az Oroszországi Föderáció együttesen a világ gabonaexportjának mintegy 30 százalékát adja. Ukrajna a búzán kívül az árpa, a kukorica, a napraforgó és egyéb olajos magvak legnagyobb exportőrei közé tartozik. Mindezek nagy része elzáródott az exportpiacoktól a fekete-tengeri kikötők lezárása következtében. Oroszország ezen kívül jelentős műtrágyaexportőr. Az orosz műtrágyaexportban bekövetkező fennakadások, továbbá az olaj- és gázárak emelkedése tovább növelik a műtrágya- és az élelmiszerárakat.

Az olaj-, műtrágya- és élelmiszerárak emelkedésének a mértéke, valamint a mezőgazdasági inputok és termékelállítás zavarainak elhúzódása alapvetően a háború hosszától függ. Illetve attól, hogy az hogyan érinti az Orosz Föderáció és Ukrajna termelését, valamint meddig zárják el az exportcsatornákat.

A búza európai jegyzése (MATIF) májusi lejárattal 372 EUR/tonna, decemberi lejárattal 332 EUR/tonna volt március 28-án. Jelenleg a francia búza számít a legolcsóbbnak világszerte. A FAO szerint a háború következtében a búza világpiaci ára 8,7-21,5 százalékkal emelkedhet meg a konfliktus súlyosságától függően.

A kukorica európai jegyzése (MATIF) májusi lejárattal 331 EUR/tonna, novemberi lejárattal 289 EUR/tonna volt március 28-án. A FAO szerint a háború következtében a kukorica világpiaci ára 8,2-19,5 százalékkal, az olajosmagvak ára pedig 10,5-17,9 százalékkal lehet magasabb.

Az élelmezésbiztonság és a takarmányellátás biztosítása érdekében az EU Bizottsága március 23-án javasolta, hogy a 2022-es közvetlen támogatások igénylésekor a gazdálkodók dönthessenek úgy, hogy az egységes kérelemben bejelentett területeken természetű bármely szántóföldi növényt a zöldítés szempontjából parlag ökológiai fókuszterületként (EFA) és/vagy a diverzifikációban parlagként számítsák be. Jelenleg 4 millió hektár, az EU szántóföldi területének 6%-a van parlagon (ez Hollandia nagyságával megegyező terület). Az USA is az Unióhoz hasonlóan bevonhatja a parlagokat a szántóföldi termesztésbe.

A főbb búzatermelő országok időjárási viszonyai kapcsán kiemelendő, hogy az USA őszi búza termő területeinek a 70%-a aszályos jelenleg. A francia búza termesztési

feltételei jók, illetve nagyon jók (92%) a FranceAgriMer szerint. Kína egyes aszályos területein, amelyeken korábban a legrosszabb őszi búza termésre számítottak, csapadék esik, amely pótolhatja a korábbi aszály miatt kiesett csapadékot.

***

Az alapanyag- és élelmiszerárak emelkedése

A FAO élelmiszerár-indexe¹ 140,7 pontot ért el 2022 februárjában, ami **20,7 százalékkal magasabb, mint egy évvel ezelőtt**. Ez minden idők új csúcsát jelenti, (1. ábra). Különösen a gabonafélék árindexe kezdi megközelíteni a korábbi, 2008-as és 2011-es csúcsokat, illetve a növényi olajok ára már azokat meg is haladta. A FAO Gabonaárindexe **14,8 százalékkal magasabb, mint egy évvel ezelőtt**. Az árpa exportárai is erősödtek, 2,7 százalékkal emelkedtek egy hónap alatt. A FAO növényi olajárindexe februárban új rekordot (201,7 pontot) ért el, ami **8,5 százalékos emelkedést jelent egy hónap alatt**. Az erősödés főként a pálma-, szója- és napraforgóolaj árának emelkedéséből adódott. A **napraforgóolaj nemzetközi ára jelentősen emelkedett**. A háború eszkalációja mellett a megugró kőolajárak is támogatták a növényi olajok árának emelkedését, mivel a magas kőolajár pótlólagos keresletet teremt az alternatív bioüzemanyagok iránt.

Az **alapanyag- és élelmiszerárakat** már az ukrán háborút megelőzően **felfelé hajtotta** a COVID utáni gazdasági fellendülés következtében megnőtt kereslet, az ellátási láncokban tapasztalható ellátási fennakadások, a magas energiaárak és a növekvő inputköltségek (pl. műtrágya). A műtrágya ára a USDA szerint 12 százalékkal nőhet idén. A magas energiaárak (2. ábra) drágítják az élelmiszereket, illetve az alapanyagok szállítását, a műtrágya előállítását. A globális tőkepiacok továbbá hirtelen kockázatkerülővé váltak a háború kitörésekor és a kockázatosnak ítélt részvénycsúcsokról menekültek a befektetők olyan biztos befektetésekre, mint az arany, a stabil valuták (svájci frank, dollár), illetve a nyersanyag és mezőgazdasági alapanyag alapok. Utóbbi alapok sok esetben egy befektetésként árulják az energiahordozókba, ipai nyersanyagokba és mezőgazdasági termékekbe való befektetést. Így az energiahordozók árának növekedése felfelé hajtja ezen befektetési alapokon keresztül is a mezőgazdasági termékek iránti keresletet, illetve azok árát. Az energiahordozók és élelmiszerárak növekedése tovább emeli az eddig is már magasra rúgó inflációt (3. ábra).

Oroszország és Ukrajna jelentősége az agrárpiacokon

Oroszország és Ukrajna számos gabona és olajos mag fontos termelője, köztük a **búza, árpa, napraforgó és kukorica tekintetében a világ öt legnagyobb exportőre közé tartozik** (4-5. ábra). **Ukrajna a napraforgómagolaj** fontos forrása egyben, a világpiac mintegy 50%-át adja.

Ukrajna jelentős gabonatermelő (6. ábra). A USDA 2021/2022-ben 33 millió tonnára becsülte **Ukrajna búza termelését**, exportját pedig 24 millió tonnára. Ezzel Ukrajna a **harmadik legnagyobb búzaexportőr lenne idén, közel 12%-os részesedéssel** a globális búzapiacra. Minezek az adatok azonban *nem számolnak a háború következtében bekövetkező termelési és szállítási nehézségekkel*. A 2021/22. gazdasági évben az USDA szerint 42 millió tonna **kukoricát** termel, amelyből 33,5 millió tonnát szánnak exportra. Ezzel Ukrajna a **globális kukoricaexport mintegy 17%-át tette volna ki, és a világ negyedik legnagyobb kukoricaexportőre lenne**.

¹ A FAO élelmiszerár-indexe egy élelmiszer-árúkosár nemzetközi árának havi változását méri. Öt árucsoport-árindex (gabona, növényi olaj, tejtermékek, húsok és cukor) átlagából áll.

Ukrajna a legnagyobb napraforgómag-termelő, az USDA 2021/22-es kibocsátását 17,5 millió tonnára becsüli, ami a globális termelés több mint 30%-át teszi ki. Jelentős hazai malomiparral is rendelkezik, amelyből jelentős mennyiségben exportálnak napraforgólisztet és olajat egyaránt (7. ábra).

A becslések szerint **2021/2022-ben Oroszország 75,5 millió tonna búzát termel**, amely kevesebb, mint az 2020/21-es gazdasági évben a közel 86 millió tonna búzatermés. A becslések szerint az **export ebben a szezonban mintegy 35 millió tonnára tehető, így Oroszország lesz a legnagyobb exportáló ország, amely a világ búzaexportjának csaknem 17%-át adja.** Ami a kukoricát illeti, Oroszország kevésbé domináns beszállító. A belföldi kibocsátást 2021/2022-ben körülbelül 15 millió tonnára becsülték, míg az export 4,5 millió tonnával zárja a szezont.

Oroszország egyben a második legnagyobb napraforgómag-termelő, a világtermelés 27%-át adja. Ukrajnához hasonlóan ennek nagy részét belföldön dolgozzák fel, az export pedig olaj és liszt formájában történik.

Energiahordozók vonatkozásában az orosz földgázexport a globális kereskedelem körülbelül 20%-át teszi ki, Oroszország pedig az EU jelenlegi importjának körülbelül 40%-át adja.

Az ukrajnai háborúval kapcsolatos piaci aggodalmak a háború következtében kieső orosz és ukrán exporttal, illetve az ukrán termelés csökkenésével/elmaradásával kapcsolatosak. A háború megakadályozhatja, hogy a gazdák földjeiket megműveljék és a termést betakarítsák. A [FAO szerint](#) a konfliktus következtében **Ukrajnában az őszi gabonafélék, kukorica és napraforgómag vetésterületeinek 20-30%-át nem fogják elvetni, vagy betakarítatlanul maradnak** a 2022/23-as szezonban. A háború következtében Ukrajna felfüggesztette továbbá a kereskedelmi hajózást fekete-tengeri kikötőiben, míg Oroszország gabonakereskedelmét a nyugati szankciók jelentős mértékben sújtják. Mindezek következtében **jelentős mennyiségek esnek ki a világpiaconról**, amely az érintett termékek árát felhajtja. A FAO a háború következtében a világpiaconról **kieső búza mennyiségét 8-16 millió tonnára, a kukoricáét 7-12 millió tonnára, az árpaét pedig 4 millió tonnára becsüli.** A francia Strategie Grain tanácsadó cég a világpiaconról kieső búza mennyiségét 17 millió tonnára, a kukoricáét 8 millió tonnára, az árpaét pedig 4 millió tonnára teszi.

A FAO előrejelzése szerint a háború miatt kieső orosz és ukrán gabona- és olajmagtermékeket **alternatív forrásokból csak részben lehet majd kompenzálni.** Búza esetében 2 millió tonna pótolható más beszállítóktól. Kanada és az USA készletei a vártnál gyengébb termés miatt kimerültek, Argentína és Oroszország az infláció miatt korlátozhatja a kivitelt, Ausztrália pedig már logisztikai kapacitásának maximumán szállít. A Strategie Grains szerint az EU kivitele 2 millió tonnával lehet több, összesen 32,5 millió tonna ebben a szezonban. A háború miatt kieső ukrán **kukorica**export pótlása különösen az EU és Kína számára lesz majd égető, az Unió például az ukrán kukorica legnagyobb importőre. Az alternatív kukorica beszerzési források közül Argentína a kukorica esetében is korlátozhatja kivitelét az áremelkedés következtében, Brazília és az USA pedig csak részben ellensúlyozhatja a kieső globális kínálatot. Számos importőr a magas kukoricaárak következtében más takarmány importjával helyettesítheti majd a kukoricát. Az International Grains Council szerint a gabonafélék globális kereskedelme a háború következtében 3%-kal csökkenhet idén.

Napraforgómag olaj tekintetében a nagyobb importőröknek (India, EU, Kína, Törökország) alternatív behozatallal vagy más helyettesítő termékkel (pálma-, szója-, repceolaj) kell a kieső mennyiségeket pótolniuk.

A gabonaimport megkönnyítése érdekében sok kormány felülvizsgálja a gabonaimportra vonatkozó növényvédőszer maradék szabályait, hogy olyan országokból is tudjanak vásárolni, amelyek jelenleg nem felelnek meg a behozatali előírásoknak.

Búza

A gabonaféléken belül **a búza ára egy év alatt 60%-kal nőtt**. A chicagói határidős búza árfolyama (Chicago Board of Trade – CBOT) a 2022. március 7-i, 14 éves csúcsról, 1280 cent/bushelről 1100 cent/bushel alá mérséklődött, miután az USA Mezőgazdasági Minisztériuma (USDA) javította a búza világpiaci kínálatával kapcsolatos előrejelzését, nagyrészt a jó ausztráliai termésnek köszönhetően.

A **búza európai jegyzése** (MATIF) közel 400 euróra nőtt (2022. májusi lejárattal) március 7-én. **Március 28-án a búza jegyzése májusi lejárattal 372 EUR/tonna, decemberi lejárattal 332 EUR/tonna volt** (8. ábra). A FAO szerint a háború következtében a búza világpiaci ára 8,7-21,5 százalékkal emelkedhet meg a konfliktus súlyosságától függően.

Kukorica, olajsmagvak

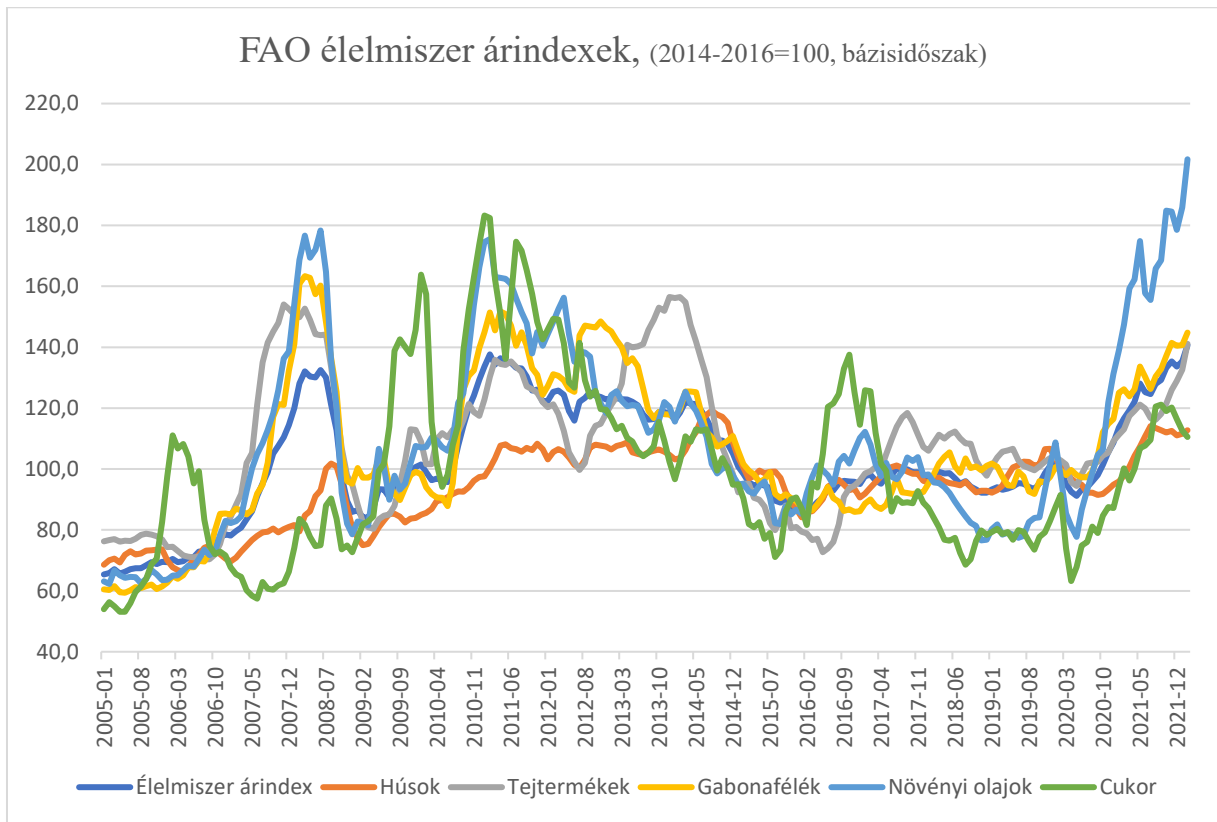
A kukorica ára egy év alatt 40%-kal nőtt. Az ukrán háborún kívül az emelkedő búzaárak, az Argentínában és Braziliában romló terméskilátások is növelték a kukorica árát. A USDA a 2021/22-es a kukorica globális zárókészletét 302,2 millió tonnára becsüli, amely 0,9 millióval tonnával kevesebb a múlt havi előrejelzéséhez képest amiatt, hogy az indiai termelés növekedése csak részben ellensúlyozta az argentinai és dél-afrikai terméscsökkenést. A chicagói határidős kukorica árfolyama március 4-én közel 750 cent/bushel volt, amelynek közelében a legutóbbi napokban stabilizálódott az árfolyama.

A **kukorica európai jegyzése** (MATIF) közel 360 euró fölé nőtt (2022. júniusi lejárattal) március 7-én. **Március 28-án a kukorica jegyzése májusi lejárattal 331 EUR/tonna, novemberi lejárattal 289 EUR/tonna volt** (9. ábra). A FAO szerint a háború következtében a kukorica világpiaci ára 8,2-19,5 százalékkal emelkedhet meg a konfliktus súlyosságának függvényében.

Az **olajsmagvak ára** a FAO szerint 10,5-17,9 százalékkal nőhet az ukrán háború következtében. A takarmányozásra szánt búza és -kukorica csökkenő kínálata a takarmányok árát, így az állattenyésztés költségét is megnöveli és a takarmányigényesebb baromfi- és sertéshús-ágazatot sújtja a leginkább.

Melléklet:

1. ábra: FAO élelmiszer árindexek

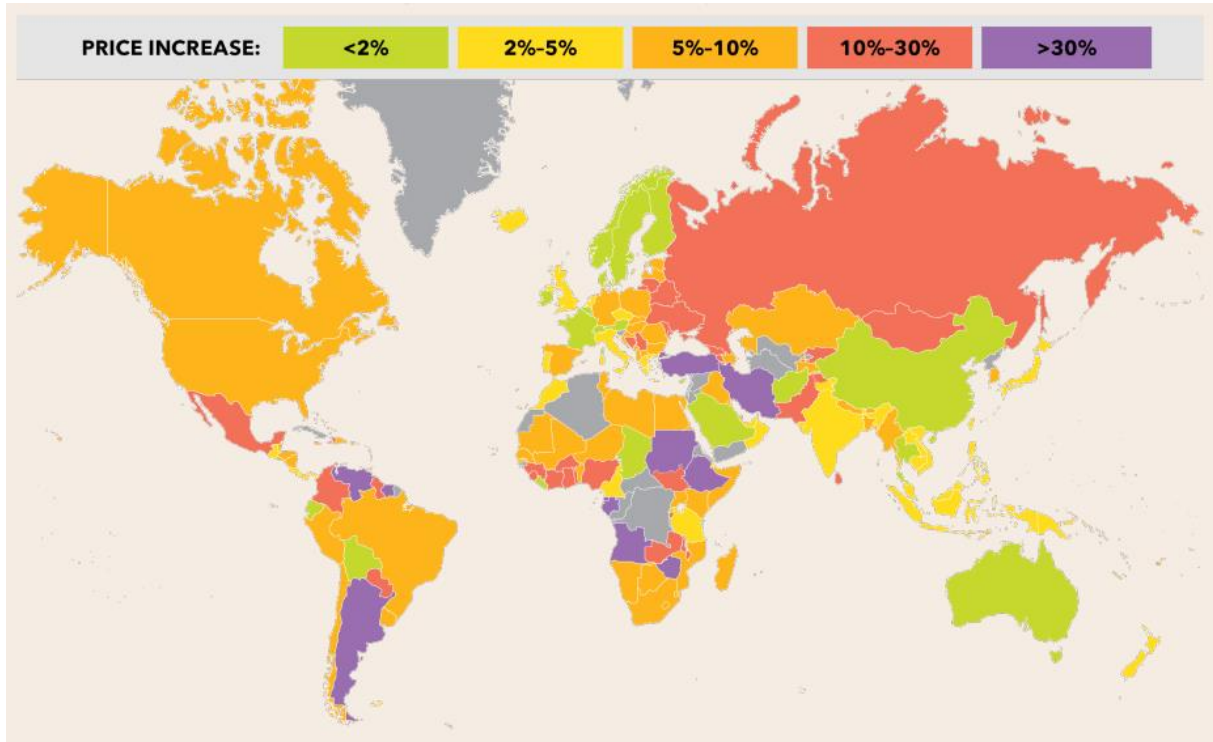
2. ábra: a kőolaj és a földgáz árának az alakulása (2021. március 10 – 2022. március 10.)

Crude Oil | Natural gas

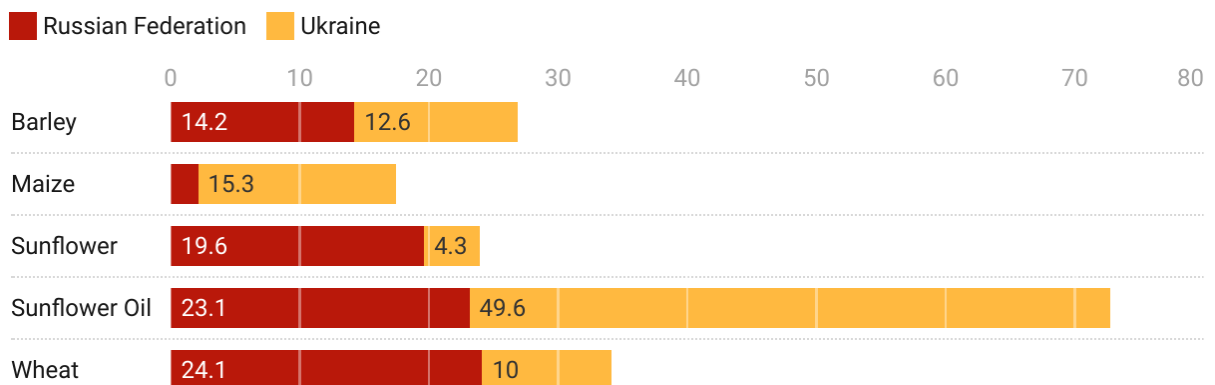

source: tradingeconomics.com

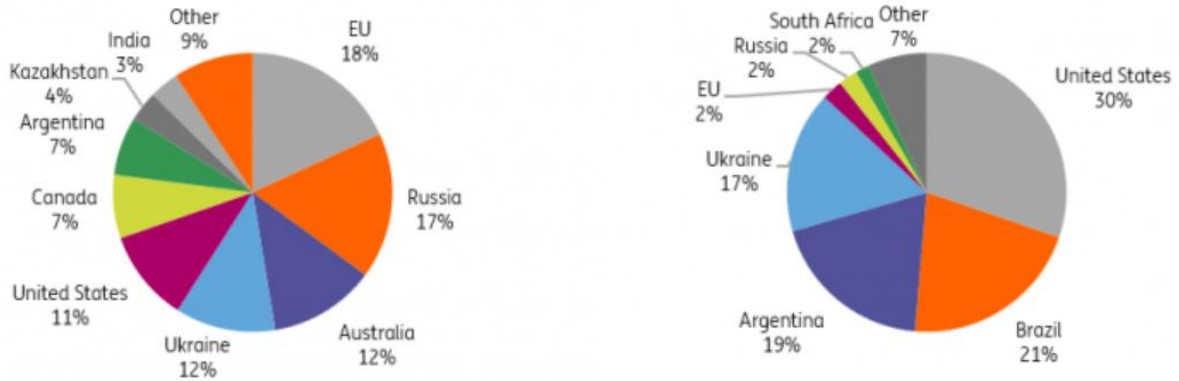
3. ábra: A hazai fogyasztói élelmiszerárak inflációja a világon, 2022. január (év/év változás élelmiszer fogyasztói árindexben, %)

4. ábra: Ukrajna és Oroszország részesedése (2018-2020) egyes mezőgazdasági termékek kereskedelmében (fentről lefelé: árpa, kukorica, napraforgómag, napraforgó-olaj, búza)

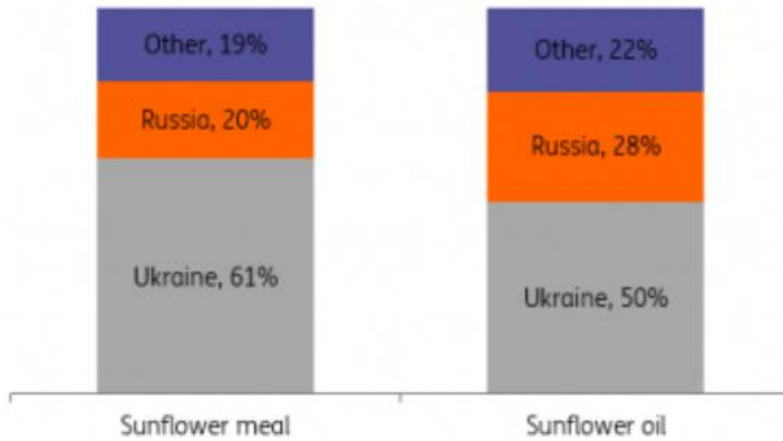
5. ábra A világ gabonaexportja (bal oldal) és a világ kukoricaexportja (jobb oldal), 2021/22-es gazdasági év, USDA becslés)

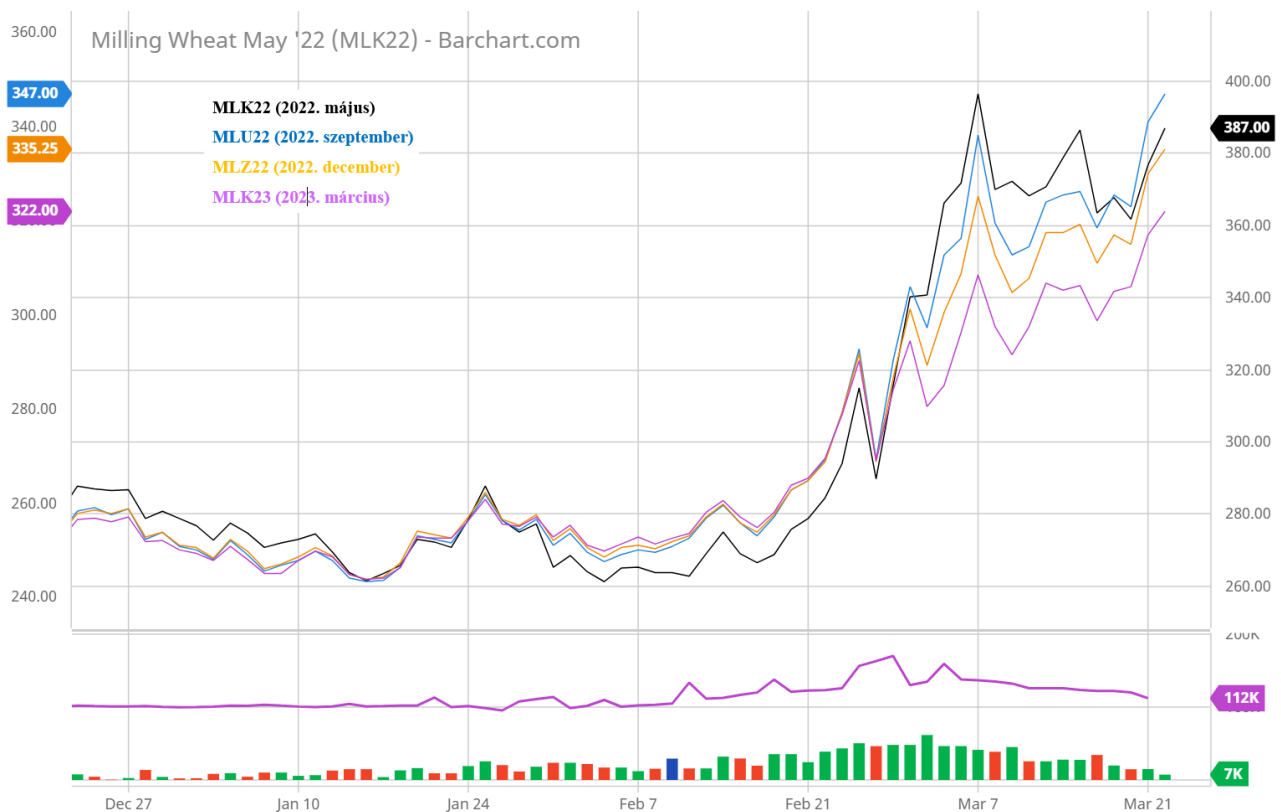
6. ábra: Ukrajnai búzatermő területek

7. ábra A világ napraforgó-liszt és napraforgó-olaj exportja, 2021/22-es gazdasági év, (USDA becslés)

8. ábra: A búza európai jegyzése (MATIF)

9. A kukorica európai jegyzése (MATIF)

